

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף לו

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנתנו - 'השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר':

אמר רבי ירמיה פעמים ששניהם בחטאת: יש ארבע מקרים. פעמים שהשוכר והשואל חייבים חטאת, פעמים ששניהם חייבים אשם, פעמים שהשוכר חייב חטאת והשואל חייב אשם, ופעמים שהשוכר חייב אשם והשואל חייב חטאת.

הא כיצד? מבארת הגמרא. ישנו כלל - הכופר בחיוב ממון שתובעים אותו, ונשבע על כך לשקר, וכתוצאה משבועתו הוא מרוויח את הממון, חייב קרבן אשם. אבל הנשבע לשקר בלא להרוויח ממון חייב קרבן חטאת. ולכן אם השוכר והשואל ישבעו שבועת כפירת ממון הם יתחייבו באשם, ואם ישבעו שבועת ביטוי יתחייבו חטאת.

פעמים ששניהם בחטאת: כגון שהבהמה מתה כדרכה, והשוכר והשואל נשבעו שהיא נשדדה מהם באונס. השוכר שדינו להיות פטור באונסין, אם כן בכל מקרה הוא פטור, כי גם אם הבהמה מתה כדרכה וגם אם היא נשדדה הרי זה אונס. ולכן הוא לא הרוויח כלום מהשבועה, וחייב רק חטאת. וכן השואל לא הרוויח כלום, כי שואל חייב באונסין. ואם כן בכל מקרה הוא חייב לשלם (בין אם מתה כדרכה ובין אם נשדדה). ולכן גם הוא חייב חטאת.

פעמים ששניהם באשם: כגון שהבהמה נגנבה, ושניהם נשבעו שהיא מתה מחמת מלאכה. השוכר שחייב בגניבה ואבידה, אם כן הוא פטר את עצמו בשבועה שהבהמה מתה מחמת מלאכה, ולכן הוא חייב אשם. וכן השואל חייב אשם, כי שואל פטור בטענת מתה מחמת מלאכה, ואם כן הוא נשבע לשקר שבועה שתפטור אותו מלשלם ממון.

שוכר בחטאת ושואל באשם: כגון שמתה כדרכה, ונשבעו שמתה מחמת מלאכה. השוכר שבין לפי האמת ובין לפי טענתו השקרית הוא פטור, אם כן הוא חייב

חטאת. אבל השואל שלפי האמת (שמתה כדרכה) הוא חייב, ובשבועתו השקרית (שמתה מחמת מלאכה) הוא רוצה לפטור את עצמו מלשלם, הוא חייב אשם.

שוכר באשם ושואל בחטאת: כגון שנגנבה, ונשבועו שמתה כדרכה. השוכר שלפי האמת הוא חייב על הגניבה, ובטענתו שנאנסה הוא פוטר את עצמו מלשלם, חייב אשם. ואילו השואל שבכל מקרה הוא חייב לשלם (בין בגניבה ובין באונס), חייב חטאת.

קושיא: מאי קמ"ל: הרי אלו משניות שלימות במסכת שבועות? **תשובה:** **לאפוקי מדרבי אמי:** שלא כדעת רבי אמי, הסוכר שאם הדיינים מחייבים את האדם להישבע, והוא נשבע לשקר שבועת ביטוי (שאין בה רווח ממוני), הוא פטור מקרבן חטאת.

*

אתמר שומר שמסר לשומר: שומר שקיבל חפץ לשמור, והלך ומסר את החפץ לאדם אחר שישמור עליו. ולאחר מכן נגנב החפץ או התקלקל באונס. **לדעת רב** השומר הראשון פטור מכל מה שהוא היה נפטר אם החפץ היה ברשותו. (כגון שומר חנם פטור בנגיבה ואכידה, ושומר שכר פטור באונס). **לדעת ר' יוחנן** הוא חייב אפילו באונסין.

אמר אביי לטעמיה דרב: לשיטתו של רב השומר הראשון פטור לא רק במקרה של 'שומר חנם' שמסר ל'שומר שכר' שאז השומר הראשון העלה את דרגת השמירה משמירה בחנם לשמירה בשכר (שהיא שמירה טובה יותר כי שומר שוכר חייב יותר משומר חנם). אלא אפילו 'שומר שכר' שמסר ל'שומר חנם' שהוא הוריד את דרגת השמירה משמירה מעולה לשמירה גרועה, הוא פטור. כי סוף כל סוף הוא מסר את החפץ לאדם בר דעת שישמור עליו.

(וכמובן שבמקרה האחרון, דוקא באופן שהבהמה מתה באונס אצל השומר השני, אז השומר הראשון פטור. כי אז אין הבדל בינו לשומר השני, כי שניהם פטורים באונס. אבל אם הבהמה נגנבה, השומר הראשון חייב [כי הוא שומר שכר] אפילו שהשומר השני פטור [כי הוא שומר חנם]).

ולטעמיה דר' יוחנן: ולשיטת רבי יוחנן השומר הראשון חייב לא רק במקרה של שומר שכר שמסר לשומר חנם והחפץ נאנס, בגלל שהוא הוריד את דרגת השמירה

והבעלים לא מסכים לכך. אלא אפילו 'שומר חנם' שמסר ל'שומר שכר' שהוא העלה את דרגת השמירה והחפץ נאנס, הוא חייב. כי הבעלים אומר לשומר הראשון 'אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר'.

אמר רב חסדא הא דרב: שיטת רב לא נאמרה מפיו במפורש, אלא למדו זאת מתוך דברים שהורה.

דהנהו גינאי: משעה בגננים שהיו מפקידים בכל יום את המעדרים שלהם אצל זקנה אחת. יום אחד הם הפקידו את המעדרים אצל אחד מהגננים, הוא שמע קולות של חתונה, הלך והפקיד את המעדרים אצל הזקנה, והלך לחתונה. ובדיוק באותה הפעם המעדרים נגנבו מבית הזקנה. בא הגן לפני רב, ורב פטר אותו מלשלם.

מי שראה את הסיפור, חשב שרב פטר אותו בגלל שרב סוכר שומר שמסר לשומר פטור. אך אין זה נכון. כי שם הבעלים (הגננים) לא יכולים לטעון שהם לא רוצים שהחפצים שלהם יהיו בידיים של 'השומר השני' = הזקנה, כי הרי הם היו מפקידים את כליהם בכל יום אצלה והם סומכים עליה.

יתיב ר' אמי: ישב רבי אמר ואמר את דברי רבי יוחנן (שהיה רבו של רבי אמי). הקשה לו ר' אבא בר ממל מהמשנה שלנו. 'השוכר פרה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה. ישבע השוכר שמתה כדרכה (והוא פטור), והשואל ישלם לשוכר'. אך לפי דברי רבי יוחנן מדוע השוכר פטור? הרי הבעלים יכול לומר לו 'אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר' ולא הסכמתי לך למסור אותה לשואל!

תירוץ: אמר ליה: במשנתנו מדובר שנתנו לו הבעלים רשות להשאל. **קושיא: אי הכי:** אם כן השואל צריך לשלם את הפרה לבעלים ולא לשוכר, כי נמצא שהבעלים הם אלו שהשאלו לו את הפרה. **תירוץ: דאמרו ליה לדעתך:** מדובר שהבעלים אמרו לשוכר 'אתה יכול לעשות כרצונך, ולנו לא אכפת אם תשאל אותה לאחרים בזמן השכירות'. ואם כן השוכר הוא זה שהשאל אותה ולא הבעלים, ולכן הוא זה שמקבל את התשלום.

מתיב רמי בר חמא: על שיטת רבי יוחנן ממשנה לקמן. המפקיד מעות אצל חברו, והשומר הכניס אותם בתוך בגד והניח את הבגד על הכתף כשהמעות מונחות על הגב שלו מאחוריו, וגנבו לו את הכסף. או שהוא מסר את הכסף לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם את הדלת כדי שהם לא יצאו החוצה ויאבדו את הכסף,

אבל הנעילה היתה בצורה שאינה טובה, והם יצאו ואיכדו את הכסף. הוא חייב לשלם לבעלים, בגלל שהוא שלא שמר כדרך השומרים.

מדברי המשנה מדוייק שדוקא אם הוא מסר לבנים קטנים הוא חייב, אבל אם היה מוסר לבנים גדולים והכסף היה נאכד להם הוא פטור. מדוע? הרי הבעלים יכול לומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר?

תירוץ: אמר רבא כל המפקיד: כשאדם מפקיד אצל חבירו הוא לוקח בחשבון שהשומר ימסור אותם לאשתו ובניו שישמרו עליהם.

אמרי נהרדעי זיקא נמי: מהמשנה מדוייק כתירוצו של רבא, שדוקא בגלל שהם בניו יש הבדל בין קטנים לגדולים, שלגדולים מותר לו למסור. אבל לאנשים אחרים, אפילו שהם גדולים אסור לו למסור. כי אם אין הבדל בין בניו לאנשים אחרים, מדוע המשנה מדגישה שאם הוא מסר לבנו וביתו הקטנים חייב? היה עליה לכתוב שאם מסר לקטנים חייב, ואז היינו יודעים שהבעיה היא בכך שהם קטנים אבל לגדולים מותר למסור ואפילו לאחרים. אלא בהכרח שהמשנה באה להשמיע לנו שדוקא בכנו וביתו הגדולים פטור, ולא בגדולים אחרים.

אמר רבא הלכתא וכו': שומר שמסר לשומר חייב מסיבה אחרת. כי הבעלים אומר לשומר 'רק אתה נאמן עלי בשבועה שלך (ולכן אם תשבע שלא פשעת בשמירה על החפץ תיפטר מלשלם), אבל לשני אני לא מאמין, ולכן אתה חייב לשלם לי (מכיון שאתה לא יכול להישבע, ואילו עליו אני לא סומך).'

*

אתמר פשע בה: שומר שלא נעל בפני הבהמה כראוי, ויצאה הבהמה לאגם שזהו מקום שהיא אינה משתמרת שם, לפי שיש שם זאבים שיכולים לטרוף אותה או גנבים שיכולים לגנוב אותה, ובסופו של דבר לא טרפוה שם זאבים ולא גנבוה גנבים אלא היא מתה שם כדרכה, זהו 'תחילתו בפשיעה' (= שמא יטרפוה זאבים) 'וסופו באונס' (= שמתה כדרכה), ונחלקו אב"י ורבא האם חייב או פטור.

הגמ' מבארת את טעם מחלוקתם:

אב"י משמיה זרבה אמר חייב: כל דיין שלא דן כך אינו נקרא דיין! לא צריך לומר שלסובר 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב' שכאן חייב, אלא אפילו לסובר

שפטור כאן חייב, לפי שיתכן שההבל שבאגם הרג אותה ואם היא היתה נשאת בבית היא לא היתה מתה.

רבא משמיה דרבה אמר פטור: כל דיין שלא דן כך אינו נקרא דיין! לא צריך לומר שלסובר 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור' שכאן פטור, אלא אפילו לסובר שחייב כאן פטור, לפי למלאך המוות לא משנה היכן הבהמה נמצאת, וגם הם היא היתה נשאת בבית הוא היה ממית אותה שם.

ומודי אביי: אביי מודה שאם לאחר שיצאה לאגם חזרה לבית הבעלים ומתה שם שהשומר פטור, שהרי אי אפשר לומר שהיא מתה מחמת הבל האגם.

ומודי רבא: רבא מודה שאם היא נגנבה מהאגם ומתה אצל הגנב שהשומר חייב, לפי שעצם גניבתה באגם היא פשיעה של השומר, וכיון שמשעת הגניבה היא כבר אבודה מהבעלים הרי שהשומר מתחייב כבר אז. ואנו לא אומרים שאם מתה אצל הגנב הרי שהיא היתה מתה גם אצל השומר, משום שגם אם מלאך המוות לא היה ממית אותה הרי שהיא היתה נשאת בבית הגנב, והשומר חייב על עצם גניבתה.

אמר ליה אביי לרבא: לעיל (בעמ' א) הקשה רבי אבא בר ממל לרבי אמי 'השוכר פרה והשאילה לאחר' וכו', ולשיטתך קשה מדוע נדחק רבי אמי לתרץ לו שמדובר בשנתנו לו הבעלים לשוכר רשות להשאיל, שיתרץ לו 'מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם' וגם אם היא היתה נשאת בבית השוכר היא היתה מתה. ומכך שהוא לא תירץ כן משמע שגם אם מתה ע"י מלאך המות חייב, ולא אומרים 'מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם'.

א"ל: ענה לו רבא - לשיטתכם שהטעם ש'שומר שמסר לשומר חייב' הוא משום 'אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר' אכן שייך להקשות את קושיית רבי אבא בר ממל לרבי אמי הנ"ל, אבל לשיטתי בכלל לא שייך להקשות את קושייתו ולא לתרץ את תירוצו של רבי אמי, לפי שלשיטתי שאמרתי למעלה (בתחילת העמ' הנוכחי) שהטעם הוא משום ש'אתה נאמן לי בשבועה אבל השומר השני לא נאמן לי בשבועה' לא קשה כלום, שהרי השוכר בעצמו נשבע לבעלים והוא הרי נאמן להם בשבועה.

קושיא על אביי: **מתיב רמי בר חמא**: למדנו במשנה לקמן - שומר שהעלה את הבהמה לראשי הרים חדים ומשופעים, ונפלה, אין זה אונס אלא פשיעה, לפי שדרך הבהמה ליפול משם. ע"כ המשנה שם. משמע שאם היא מתה שם כדרכה פטור למרות שתחילתו בפשיעה כיון שסופו באונס. ולשיטתך (= שאנו אומרים שהבל האגם הרג אותה) קשה, שיאמר לו בעל הבהמה שהיא מתה מחמת האוויר הקר שבה, או מחמת עייפות טורח העלייה להר.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן**: מדובר שם שהוא העלה אותה להר שיש בו מרעה שמן וטוב, שדרך הרועים להעלות לשם את הבהמות לרעות, ואין זו פשיעה.

קושיא: **אי הכי**: א"כ מדוע אם היא נפלה הוא חייב? תירוץ: **שהיה לו לתוקפה ולא תקפה**: משום שהיה עליו להחזיק בה כדרך הרועים, וכיון שהוא לא עשה כן לכן חייב.

קושיא: **אי הכי אימא רישא**: א"כ מדוע ברישא של המשנה שם נאמר שאם עלתה מאליה לראשי ההרים ונפלה הרי זה אונס ופטור, והרי היה עליו להחזיק בה?!

תירוץ: **לא צריכא**: מדובר שם שהבהמה 'תקפה' אותו ועלתה לשם בעל כרחו, לפי שהיא היתה יותר חזקה ממנו והוא לא יכל להחזיק בה.